

DOI 10.31558/2307-2318.2021.3.20

УДК 338.1:338.2

JEL: I30, I38, I31, O43, F52

Щерб І.

аспірант,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

i.shcherb@donnu.edu.ua

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЛЮДИНООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Визначено основні характеристики людиноорієнтованого підходу в сфері економічної безпеки. Виокремлено комплекс характеристик, що набувають особливої актуальності в епоху четвертої наукової революції й нової економіки та мають бути враховані під час імплементації у публічну політику держави. Систематизовано основні погляди на трактування безпеки в контексті людиноорієнтованого підходу. Обґрунтовано, що елемент безпеки, який характеризує «свободу від нужди» ототожнюється із економічною безпекою країни, яка має фокус на людину. Доведено, що така безпека невід'ємно асоціюється зі «свободою вибору» або можливостями для розвитку, цінностями та захистом життєво важливого ядра. Зазначено основні положення нової економічної теорії, які є комплементарними із людиноорієнтованим підходом до економічної безпеки країни. Надано оцінку впровадженню стратегій із основних напрямів національної безпеки України. Обґрунтовано необхідність пошуку перетину парадигми економічної безпеки і розвитку людського капіталу, інклюзивного економічного розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, людиноорієнтований підхід, інклюзивне економічне зростання, публічна політика

Табл. – 1, Літ. – 38

Постановка проблеми. Виклики світової і національної безпеці поставили питання інтересів, цінностей та безпеки окремої людини до центру уваги у формуванні публічної політики. При цьому такий тренд відзначився не тільки в призмі монолітної зовнішньої політики держав, яка історично виконувала головні ролі в безпекових питаннях, але і у асиміляції людиноцентричності в різні окремі безпекові складові внутрішньої національної безпекової політики, серед яких ключовою є економічна політика.

Діалектика розвитку питань національної безпеки протягом останніх 30-ти років розвивалась в напрямі від концентрації на державі до фокусу на особистість. Трансформація мала бурхливий та динамічний характер, посилювалася потужними поштовхами з боку накопичених та нових проблем кінця – початку 21 століття, які виникли внаслідок загроз деградації навколишнього середовища, соціальної та економічної фрагментації, зокрема зростаючої нерівності за доходами, багатством, освітою, здоров'ям, навичкам та суспільною гідністю, посилення недовіри до соціальних та державних інститутів як результат провалів регулятивної політики протягом останніх

фінансових та економічних криз, викликів з боку четвертої промислової революції. Загальним трендом, обумовленим зазначеними проблемами є зростання відчуття безсилля громадян як реакція на загрозливі прояви глобалізації, діджиталізації та невизначеності.

Серед трьох складових безпеки людини, сформульованих на наднаціональному рівні більше 20-ти років тому Генеральним секретарем ООН К. Аннаном [1], «свободи від страху», «свободи від нужди» та «свободи майбутніх поколінь успадкувати стале природне середовище», саме останні сьогодні набувають неабиякої актуальності. І, хоча бідність як «ключова системна загроза, що постала перед людством» [2] залишається на порядку денному у світі, саме перспективи розвитку, позбавлення від несправедливості економічної та соціальної нерівності є центром необхідності переосмислення самого концепту безпеки як у недалекому минулому, так і сьогодні.

Виходячи з ВВП та інших показників добробуту, людство ще ніколи не жило краще. Кількість людей, які живуть в умовах абсолютної бідності, зменшилася на 60% з 1980 року, навіть враховуючи те, що населення світу збільшилося на таку ж частку. Світ також став безпечнішим: менше людей помирає від насильства чи конфліктів ніж будь-коли. Сучасні покоління мають довше та більш комфортне життя, ніж будь-які попередні.

Разом із тим, у більшості країн G20 зростає економічна нерівність, а в деяких випадках вона досягає історичних максимумів [3]. У розвинених країнах реальні доходи стагнують або скорочуються для представників середнього класу [4], а частка національного доходу, що припадає на працю, знижується із зростанням продуктивності праці.

Фінансова дерегуляція сприяла накопиченню прихованої нестабільності, що призвело до фінансової кризи 2008 р. [5] Дерегуляція на ринках товарів, переважно пов'язаних із цифровими технологіями, підвищувала конкурентний потенціал "компаній-суперзірок", що супроводжувалося концентрацією на товарному ринку та неефективністю, пов'язаною з монопольною владою. Зниження корпоративного податку та скорочення соціального забезпечення сприяло економічному статку небагатьох, які використовували свою економічну силу для впливу на політичний процес та дискурс у засобах масової інформації [6].

Після короткого періоду відновлення після світової фінансової кризи зростала і недовіра до основних соціальних інститутів, які сформували цей безпрецедентний прогрес. Так, Індикатор довіри Едельмана за 2017 рік показує, що у всьому світі 47% людей були схильні не довіряти бізнесу, а 59% схильні не довіряти урядам [7].

На фоні неймовірного технологічного прогресу на основі цифрових технологій останні декілька декад та на порозі четвертої промислової революції, у світі зберігається суттєва нерівність доступу до них та їх використання. За даними Світового економічного форуму, 4,2 мільярди людей ще не користуються повним доступом до Інтернету, 2,4 мільярда людей без надійного доступу до чистої питної води та санітарії, 1,2 мільярда людей без доступу до електроенергії та близько 600 мільйонів дрібних фермерів, які ще не бачили переваги Першої промислової революції.

Сьогодні у світової спільноти вже є розуміння того, що економічне зростання може не супроводжуватися зростанням рівня життя населення, а нові технології можуть створити суттєві загрози безпеці людини, посилити існуючу нерівність та створити нові шляхом: виключення окремих осіб та груп з їхніх переваг, посилення упередженості та дискримінації, створення значних зовнішніх ефектів, у тому числі щодо здоров'я людей та навколишнього середовища.

Формування інклюзивного економічного розвитку, який орієнтований на підвищення добробуту та рівня життя кожної людини, є основою і для безпеки, орієнтованої на людину. У своєму виступі на щорічній зустрічі Всесвітнього економічного форуму 2017 року у Давос-Клостерсі у січні президент КНР Сі Цзіньпін заявив: «Ми повинні знайти баланс між ефективністю та справедливістю, щоб гарантувати, що різні країни, різні соціальні верстви та різні групи людей мають спільну участь у вигодах економічної глобалізації. ... Ми маємо прийняти нові інструменти політики та просунути структурні реформи, щоб створити більше простору для зростання та зберегти його імпульс, ... розробити нові моделі зростання та скористатися можливостями, які відкриває новий виток промислової революції та цифрової економіки»[8].

До людиноорієнтованості економічної і безпекової політики прагне і наукова спільнота, аргументуючи до глибоких методологічних провалів ортодоксальної економічної теорії та використання відповідних моделей. В якості мети нової економічної теорії визнається формулювання теоретичних та практичних знань, необхідних для досягнення максимальної економічної безпеки, добробуту людини та особистого благополуччя всього людства, таким чином, щоб це відповідало загальним правам людини, культурному різноманіттю та цивілізаційним цінностям.

Не дивлячись на те, що хоча за останні 15 років безпека людини набула доволі широкого розповсюдження серед світових та, зокрема, європейських установ, неурядових організацій, аналітичних центрів з питань політики та наукових кіл, разом із тим існує нагальна потреба в концептуальній реформі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань безпеки присвячено чимало праць вчених. Безпека як складова зовнішньої політики досліджується в роботах П. Керр [9], К. Краузе [10], Р. Тхакур, Б. Бузан [11], Юен Фунг Хонг [12], контекст безпеки людини вивчають Д. Босол, С. Везес [13], Р. Флойд [14], Ф. Хамсон [15], Х. Неф [16], В. Наган, С. Делл [17] та ін.

Метою статті є визначення основних характеристик людиноорієнтованого підходу в сфері економічної безпеки, зокрема таких, що набувають особливої актуальності в епоху четвертої наукової революції та нової економіки та мають бути враховані під час імплементації у публічну політику держави.

Виклад основного матеріалу.

Фокус на людину у питаннях національної безпеки та концепт «безпеки людини» набув популярності у колі науковців, публічному дискурсі міжнародних інституцій та став поступово імплементуватися у безпекову політику держав, перш за все, в межах зовнішньої політичної компоненти. На фоні закінчення холодної війни та з піднесенням економічних та екологічних програм у середині 90-х років, традиційний підхід до став об'єктом активних дискусій. Стало очевидним, що концентрація ресурсів тільки навколо загроз для суверенітету та цілісності держави з боку інших країн, є недостатньо обґрунтованою. Більш широкий порядок денний проблем безпеки вимагав її відповідного статусу та референтних об'єктів в економічному, екологічному та суспільному секторах, а також військово-політичних, які визначають традиційну безпеку. Саме в цей період безпека стає багатовимірним поняттям [18].

Концепція безпеки людини була вперше представлена в 1994 р. Програмою розвитку ООН (ПРООН). Вона наполягає на більш широкому підході до поняття безпеки, яке ставить людину в центр усіх зусиль. Наголошується на тому, що безпека людини - це не просто відсутність війни та насильства в країні, а набагато більш всеосяжне уявлення про безпеку, яке в широкому розумінні охоплює свободу від страху

(безпеку від насильства), свободу від нужди (наприклад, достатнє харчування, житло та охорона здоров'я) та свободу гідного життя (сприяння та захист прав людини). Експерт ООН, Махбуб уль-Хак, наголошуючи на важливості реконцептуалізації безпеки, зазначає, що «Захист людини - потужна революційна ідея, яка нав'язує нову мораль усім нам через сприйняття загальних загроз для нашого виживання». З точки зору Уль-Хака, «наслідки бідності, хвороб, наркотиків, забруднення не припиняються на кордонах» [19].

Як і ООН, все більша кількість країн робить гуманоцентричні підходи частиною своєї традиційної публічної політики, орієнтованої на державу. Найвідомішою позицією характеризується Канада, яка застосовує вузький підхід безпеки із точки зору «свободи від страху»; Японії і Норвегії наголошують на широкому підході «свободи від нужди». Щонайменше 13 країн стали членами Мережі безпеки людини, що поставила перед собою завдання пропагувати концепцію безпеки людини як ознаку національної та міжнародної політики, зокрема в рамках Організації Об'єднаних Націй та у співпраці з науковими колами та громадянським суспільством. Уряди інших країн розглядають подібні кроки. Навіть якщо термін «безпека людини» може явно не використовуватися у формулюванні зовнішньої політики, його основна ідея застосовується у політиці Європейського Союзу і Сполучених Штатів [20]. Крім того, Порядок денний міжнародних, регіональних організацій та форумів (ОБСЄ, ОЕСР, Світовий банк, АСЕАН, G8) демонструє зосередження уваги на безпеці людини. Так, у підсумках Всесвітнього саміту 2005 року глави держав та урядів визнали, що «всі особи, особливо вразливі люди, мають право на свободу від страху та свободу від нужди, з рівною можливістю користуватися усіма своїми правами та повноцінно розвивати свій людський потенціал». Разом із тим, тільки у 2012 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй вперше погодилась на спільне розуміння безпеки людини, яке було викладено у резолюції.

Цей світовий досвід у світлі сучасних викликів очевидно став основою для розробки та затвердження у 2020 р. в Україні Стратегії національної безпеки України [21], яка виходячи із своєї назви «Безпека людини – безпека країни» імплементує підхід, який фактично вирівнює пріоритетність держави та людини як референтних об'єктів безпеки. Серед пріоритетів при цьому зазначені суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу та захист прав, свобод і законних інтересів громадян України. Разом із тим, виділено окремо «економічний» напрям та напрям «розвитку людського капіталу», таким чином сформовано скоріше комплементарний, а не інтегрований або синтезований підхід до концептуалізації політики сек'юритизації.

Людиноорієнтований підхід задекларовано і в Стратегії економічної безпеки [22], в якій чітко зазначено, що збереження та розвиток економічної потужності країни відбувається з урахуванням позицій людиноцентризму. Складовими економічної безпеки вказано: фінансову, виробничу, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну. Не дивлячись на задекларований фокус на людину, всі компоненти фактично спрямовані на макрохарактеристики економічної безпеки. Разом із тим, такому підходу бракує новітніх підходів економічної науки, яка вбачає кінцевою метою економічної політики стійкий, широкомасштабний прогрес у рівні життя населення; актуальний концептуальний підхід охоплює доходи домогосподарств, можливості працевлаштування, безпеку та якість життя. Це базові засади, виходячи з яких люди оцінюють економічний вимір керівництва своєї країни; цей підхід є альтернативою використання показників економічного зростання чи промислової конкурентоспроможності [8]. Дисциплінарне розмежування питань людського розвитку та економічної безпеки в окремих стратегічних документах [23] не завжди можуть дати

синергетичний ефект у кінцевому результаті, а певні завдання навіть вступати у конфлікт.

В своїй діалектиці розвитку концепт безпеки пройшов експансивний шлях, а саме горизонтальне та вертикальне «розширення» її елементного складу – від безпеки націй до безпеки груп і окремих осіб, від військової безпеки до політичної, економічної, соціальної, екологічної та «людської» безпеки. Сьогодні, декларуючи людиноорієнтований підхід, кожна країна для себе обирає «широкий» (японський – враховує соціальний та економічний розвиток) або «вузький» (канадський – гуманітарний інтервенціонізм) підхід до елементного складу національної безпеки. Разом із тим, заслуговує на увагу саме змістовна еволюція цієї категорії, яка, маючи об'єктивно міждисциплінарний характер, в умовах нових реалій розвитку суспільства та соціально-економічних відносин, набуває відповідних ознак та характеристик. Дослідження цього аспекту дозволить у перспективі відійти від механістичного перенесення елементного складу та пріоритетів, визнаних у світовому середовищі, або не обмежуватися ними, та побудувати діючу систему сек'юризизації, налаштовану на комплексне вирішення основного пріоритету – вільного та гідного життя людей, вільних від бідності та відчаю.

В таблиці 1 представлено основні підходи до визначення безпеки відповідно до людиноорієнтованого підходу. Варто зазначити, що саме елемент безпеки, який характеризує «свободу від нужди» можна ототожнити із економічною безпекою країни із фокусом на людину. Разом із тим, остання невід'ємно асоціюється зі «свободою вибору» або можливостями для розвитку, цінностями та захистом життєво важливого ядра.

Таблиця 1. Підходи до визначення безпеки відповідно до людиноорієнтованого підходу

1	2
Б. Бузан [24] О. Вевер [25]	<i>Копенгагенська наукова школа:</i> Бачать державу та суспільство одночасно референтними об'єктами безпеки. Класифікують загрози суспільству на три основні категорії: міграція, горизонтальна конкуренція та вертикальна конкуренція. Поділяють безпеку на п'ять традиційних секторів: військовий, екологічний, економічний, політичний та суспільний. Загрози варіюються від придушення суспільного вираження до втручання у його здатність до відтворення, включаючи вбивство членів спільноти, запобігання використанню мови тощо. Подібним чином репродуктивним механізмам проти вираження ідентичності загрожує відтворення суспільства. Якщо інститути відтворення мови та культури не діють, то ідентичність не може бути трансформована.
Краузе К. [14]	<i>Підхід на основі концепції свободи від страху.</i> Цей підхід передбачає, що війна є однією з серйозних загроз безпеці людини. Вузька перспектива безпеки людини краща за широку версію з двох причин. По-перше, широка версія схожа на список покупок, який містить широкий спектр питань, які не співвідносяться разом, і тому концепція стає синонімом поганих речей. По-друге, незрозуміло, що можна отримати, пов'язуючи безпеку людини з освітою, охороною здоров'я та чесною торгівлею
П. Керр [9]	<i>Із позиції широкого погляду:</i> після розпаду біполярної системи безпеку слід розуміти як таку, що охоплює всі аспекти нашого повсякденного життя.
А. Алькаїр [26]	Битву за мир потрібно вести на двох фронтах. Перший - це фронт безпеки, де перемога означає свободу від страху, другий - економічний та соціальний фронт, де перемога означає свободу від нужди.
К. Томас [2]	<i>Широкий підхід:</i> Свобода від нужди тягне за собою не тільки основні матеріальні потреби, а й людську гідність та демократію, - ці цінності підтримує також Європейський Союз.

Продовження таблиці 1

1	2
К. Аннан [1]	Безпека людини в її найширшому розумінні охоплює набагато більше, ніж відсутність насильницького конфлікту. Вона охоплює права людини, належне управління, доступ до освіти та медичної допомоги, а також гарантує, що кожна особа має можливості та вибір для реалізації власного потенціалу. Кожен крок у цьому напрямку є також кроком до скорочення бідності, досягнення економічного зростання та запобігання конфліктам. Свобода від нужди, свобода від страху та свобода майбутніх поколінь успадкувати здорове природне середовище - це взаємопов'язані будівельні блоки людської, а отже, національної безпеки
Х. Неф (1997) [16]	Розглядає безпеку людини як парасольку, яка охоплює багато сучасних питань безпеки, таких як ВІЛ/СНІД, наркотики, тероризм, стрілецька зброя. Виділяється кілька типів безпеки людини - екологічна, особиста, фізична, економічна, соціальна, політична та культурна.
Р. Тхакур [27]	Безпека людини має негативне та позитивне значення або «подвійний підтекст»: негативно це стосується «свободи від» - від нужди, голоду, нападу, катувань, ув'язнення без вільного та справедливого суду, дискримінації тощо; позитивно, це означає свободу - можливості, які дозволяють кожній людині насолоджуватися життям у повній мірі, не накладаючи обмежень на інших, хто займається цим же заняттям.
К. Аннан [1]	<i>Із позиції зв'язку із розвитком людини;</i> Розвиток людини - це більш широке поняття, яке визначається (...) як процес розширення кола вибору людей. Безпека людини означає, що люди можуть здійснювати цей вибір безпечно і вільно (...).
Ф. Хемпсон [28]	<i>Із позиції загрози цінностям:</i> Поняття безпеки можна визначити як відсутність загрози основним людським цінностям, зокрема найосновнішій людській цінності, фізичній безпеці особистості.
Ф. Хампсон [29]	<i>Підхід на основі прав людини:</i> Серйозні загрози безпеці людини походять від заперечення основних прав, таких як право меншості (самовизначення) та відсутність верховенства права.
Доповідь про розвиток людства, опублікована Програмою розвитку ООН (ПРООН) [30] у 1994 році	Безпека людини має два аспекти: безпека від таких хронічних загроз, як голод, хвороби та репресії. По-друге, захист від раптових збоїв у моделях повсякденного життя - вдома, на роботі чи в громадах. Безпека людини також є інкапсульованою у аксіомі політики "свобода від страху" та "свобода від нужди". Доповідь визначає безпеку людини через сім сфер, а саме: економічну безпеку, продовольчу безпеку, охорону здоров'я, екологічну безпеку, особисту безпеку, безпеку громад та політичну безпеку.
Комісія з питань безпеки людини (CHS) [31]	<i>Підхід на основі життєво важливого ядра.</i> Для того, щоб бути ефективним, підхід до безпеки людини має бути інтегрований: від тих, хто займається питаннями прав людини та гуманітарних питань, тих, хто займається безпосередньо безпекою, та тих, хто займається розвитком. Безпека людини - це захист «життєво важливого ядра всього людського життя таким чином, щоб підвищити людські свободи та їх реалізацію». Безпека людини означає: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Захист основних свобод - свобод, які є сутністю життя. ▪ Захист людей від критичних (серйозних) та поширених (поширених) загроз та ситуацій. ▪ Використання процесів, які спираються на сильні сторони та прагнення людей. ▪ Створення політичних, соціальних, екологічних, економічних, військових та культурних систем, які в поєднанні дають людям основи для виживання, засобів до існування та гідності.
Всесвітній саміт 2005 [32] ООН	Концепція безпеки людини як право людей жити у свободі та гідності, вільних від бідності та відчаю

Не дивлячись на широку підтримку з боку публічної, політичної та наукової спільноти людиноорієнтованого підходу національної безпеки, слід зазначити і його так звані проблемні місця та дискусійні характеристики:

- ідея сек'юритизації окремої людини не дає практичних вказівок щодо встановлення пріоритетів, а також подолання людської невпевненості [33]. Складно розрізняти різні види страхів щодо безпеки, на яку потребують окремі особи. Це визначає, з одного боку, потребу, а з іншого, складність пріоритезації відповідних дій;

- в зовнішній безпековій політиці захист інтересів людей в достатній мірі охоплений законодавством із прав людини;

- людство як референтний об'єкт безпеки є «надто великим і надто розпливчастим, щоб мати популярність у використанні» [11];

- у міжнародному контексті «людям краще, якщо вони віддадуть свою долю своєму уряду і своїй державі, якщо вони хочуть свого позбавлення від нужди» [33].

Більшість із цих аргументів, як правило, застосовуються державами, які дотримуються державоцентричного підходу, зокрема із авторитарними режимами правління. Разом із тим, визнаючи ці аргументи, можна говорити про актуальність подальшого пошуку варіантів побудови системи сек'юритизації, її дизайну та інструментів реалізації.

Узагальнення різних точок зору на сутність людиноорієнтованого підходу до національної безпеки, дає можливість виокремити наступні його ознаки, доречні в контексті економічної безпеки країни:

- 1) незалежно від обраної моделі людиноорієнтованого підходу, а саме, одного референтного об'єкту економічної безпеки – людини, або одночасно із державою, враховуються як зовнішні, так і внутрішні загрози у країні;

- 2) має включати широкий спектр загроз (горизонтальна експансія), та, відповідно, різні типи референтів (вертикальна експансія) – з одного боку індивідуальна безпека (яку часто називають «безпекою людини»), з іншого – національна безпека, а між ними – регіональна та суспільна безпека;

- 3) в разі, якщо обрано в якості референтного об'єкта тільки людину, роль держави зводиться до функції постачальника безпеки для власних громадян;

- 4) безпосередній зв'язок із якістю життя – все, що погіршує якість життя людей (демографічний тиск, обмежений доступ до ресурсів тощо), - це питання безпеки. І навпаки, все, що може покращити якість життя - економічне зростання, поліпшення доступу до ресурсів, соціальні та політичні можливості тощо - це посилення безпеки людини [27].

- 5) за змістом має дуальну основу – має негативний контекст в аспекті «свободи від» - від голоду, нужди, фізичного насилля тощо, а з іншого боку позитивний як «свобода до» - можливості, які дозволяють кожній людині насолоджуватися життям у повній мірі, не накладаючи обмежень на інших, хто займається цим же заняттям;

- 6) має тісний зв'язок із правами людини – розгляд безпеки людини у контексті прав людини додає їй „поняття співвідносних прав”. Крім того, якщо безпека людини стає настільки ж важливою, як і національна безпека, тоді права людини "не можна так легко знехтувати в ім'я безпеки";

- 7) гуманність концепції – за словами колишнього Генерального секретаря ООН К. Анана «Людство повинно бути найважливішим об'єктом інтересів усіх країн та міжнародних організацій, особливо для ООН, чия місія – гарантувати безпеку для кожної людини»[1]. В основу покладено “загальнолюдські цінності”, які були визначені Радою Всесвітнього економічного форуму у 2013 році у її “Новому соціальному звіті” [34]. Це

гідності людської особистості - незалежно від їх раси, статі, походження чи переконання; важливість загального блага, яке виходить за межі індивідуальних інтересів; та необхідність управління ресурсами та навколишнім середовищем від імені майбутніх поколінь;

8) складається із двох основних складових: «свободи від страху» (фізична безпека) та «свободи від нужди» - економічна безпека. Першу доктрину (вузький підхід) підтримує Канада та Нідерланди, другу (широкий підхід) – Японія та країни, що розвиваються;

9) врахування умов та загроз щодо соціальної мобільності, яку розуміють як рух за особистих обставин або «вгору», або «вниз» окремої особи відносно її батьків. В абсолютному вираженні це здатність дитини відчувати краще життя, ніж її батьки. З іншого боку, відносна соціальна мобільність - це оцінка впливу соціально-економічного стану на життєві результати людини. Якщо можливості людини в житті залишаються прив'язаними до їх соціально-економічного статусу при народженні, це закріплює історичну нерівність;

10) визначається у «просторі можливостей» та свобод, у яких люди діють та живуть. Такий простір можливостей формує життєве ядро або проблеми, що стоять за безпекою людини. Права і свободи в життєво важливому ядрі стосуються виживання, засобів до існування та гідності [26]. Такий підхід дозволяє ставити питання про те, що цінують люди та має чіткі та суттєві зв'язки з розвитком людини;

11) прямо та зворотно пов'язаний із розвитком людини та людським капіталом. Безпека є умовою розвитку, але безпека може досягатися тільки за умови стійкого розвитку. Ідея розвитку, орієнтованого на людину, передбачає, що нормативний пріоритет, що надається економічному розвитку, має бути зосереджений безпосередньо на людських істотах, а не на таких абстракціях, як державний суверенітет, абсолютизація приватної власності чи виключення інтересів людини з величезні сукупності накопичення світового капіталу [35]. У широкому сенсі це означає, що існує нормативний глобальний імператив, який вимагає визнання та прийняття права людини на розвиток. В основі економічної теорії, яка стосується прав людини на розвиток, центральне місце посідає життєво важливий людський капітал;

12) стратегії безпеки є проактивними. Для досягнення безпеки людини пропонується дві ключові стратегії: захисту та розширення можливостей. Захист відноситься до норм, процесів та інституцій, необхідних для захисту людей від критичних і поширених загроз. Це передбачає підхід «зверху вниз». Стратегії розширення прав і можливостей дозволяють людям розвивати свою стійкість до складних умов. Це передбачає підхід «знизу вгору». Розширення прав і можливостей спрямоване на розвиток можливостей окремих осіб та громад робити усвідомлений вибір та діяти від свого імені;

13) потребує розширеного підходу, який охоплює загальну вразливість або стійкість людей до несприятливих ситуацій та наявність механізмів підтримки людських та соціальних ресурсів, спроможних забезпечити мережу безпеки для осіб, які потребують допомоги. Це стосується, наприклад, системи соціального забезпечення чи надання допомоги родиною та/або друзями (у вузькому сенсі економічна безпека може бути визначена стосовно здатності особи використовувати фінансові ресурси, якщо вони терміново потрібні) [36]. Слід зазначити, що концепція економічної безпеки не обмежується наявністю та величиною ризиків, пов'язаних із матеріальними умовами життя, ймовірністю їх виникнення або їх фінансовими наслідками/серйозністю. Внаслідок цього необхідне поєднання суб'єктивної та об'єктивної інформації, при цьому

економічна безпека аналізується не лише стосовно наявного доходу чи наявного багатства (наприклад, частка населення із заборгованістю по іпотечі та орендних платежах), а й через суб'єктивну інформацію, яка може допомогти надати більш точне уявлення про рівень економічної безпеки людини чи домогосподарства та їх уразливість перед економічними ризиками (наприклад, здатність самостійно справлятися з несподіваними фінансовими витратами);

14) передбачає врахування економічної вразливості, яка відноситься до ситуацій, коли окремі особи, домогосподарства чи підгрупи населення піддаються ризикам унаслідок недостатності ресурсів для подолання наслідків несподіваних ситуацій. Цей показник може бути використаний для ідентифікації тих груп суспільства, які не здатні протистояти потенційному негативному впливу неочікуваного (фінансового) шоку [36];

15) безпека одночасно є суб'єктивним «почуттям», а отже, відносним, питанням сприйняття. Саме тому, за словами Р. Тхакура, «концепція безпеки є політично потужною, але слабо концептуалізованою та інтенсивно оспорюваною» [37]. Враховуючи цю особливість, під час вибору індикаторів в системі показників варто додавати так звані очікування, або думку людей щодо ступеня сприйняття ними певних економічних загроз, що можуть вплинути на їхній добробут (самоідентифікація).

Сутнісне визначення та епістемологія людиноорієнтованого підходу до економічної безпеки держави також конче потребує врахування сучасних тенденцій в економічній науці. Нова економічна теорія сьогодні артикулює нові погляди на побудову моделей соціально-економічних систем, політик, адекватних викликам четвертої промислової революції та вимогам інклюзивного економічного зростання.

Відповідно Звіту Світового економічного форуму країн G20, альтернативна модель економічного зростання має бути орієнтованою на людину, в якій соціальне включення свідомо «вписується» у численні відповідні аспекти економічної політики [8], спільними зусиллями розширюючи базу та зміцнюючи стійкість зростання шляхом більш широкого поширення серед працівників, сімей та громад, чистого зростання процвітання та можливостей, які надають технології та глобалізація. Стратегія інклюзивного зростання має на меті збільшити ступінь, із яким результати діяльності економіки перетворюються на ефект, якого прагне суспільство – широке розширення економічних можливостей та добробуту. В цьому сенсі кінцевою метою економічної політики є стійкий, широкомасштабний прогрес у рівні життя населення – доходах домогосподарств, можливостях працевлаштування, безпеці та якості життя. Це ключова основа, відповідно до якої люди оцінюють ефективність управління своєю країною, на протизвагу виключно економічному зростанню чи промисловій конкурентоспроможності.

Нова економічна теорія засновується на необхідності визнання фундаментальних провалів та обмежень ортодоксальної економічної теорії, а саме, її дисциплінарного редуccionізму, обмеженості математичного описання реальності та, відповідно, вимушеного спрощення побудованих моделей, нераціональності ринків та їх неспроможності до ефективної саморегуляції, недостатнього врахування всіх ключових наслідків глобалізації та обмеженості «національним» ракурсом, механістичного погляду на економічні системи, застосування статичних концепцій, зфокусованості на ринковій вартості та зацикленості на фінансових результатах [38].

Основними положеннями нової економічної теорії [38], які є комплементарними із людиноорієнтованим підходом до економічної безпеки країни, є такі.

1. Безробіття не є невід'ємним побічним явищем економіки, а право на повну зайнятість має бути безумовним, що створює фундамент економічної демократії. У цьому сенсі навички є найважливішою цінністю для захисту інтересів і прав людини. Так

само, вміння є важливою базою для здобуття добробуту та пов'язаних з ним економічних цінностей, і тому має вирішальне значення для економічної справедливості. Навички є базою для доступу до освіти та просвітництва, здоров'я, що у сукупності має критичне значення у розвитку людини. Таким чином, права на зайнятість, включаючи доступ до неї та її ефективність, впливають на будь-яку іншу цінність прав людини, що робить захист від безробіття одним із ключових пріоритетів економічної безпеки. Четверта промислова революція наближує світ до точки перелому людського розвитку. Новий контекст, швидше за все, прискорить темпи змін, за відсутності сміливого порядку денного політики у трьох взаємопов'язаних сферах – інноваціях, економічній політиці та ринку праці, вбудованих у стратегію поліпшення повсякденного життя.

2. Економічний успіх не вимірюється тільки матеріальним добробутом, а його прогрес не обов'язково супроводжується зниженням рівня бідності або скорочення нерівності. У центрі уваги має бути не матеріальний добробут, а обсяг прав та можливостей, які є доступними для людини. Нерівність у таких правах і можливостях – це ключовий чинник економічної небезпеки, спотворення людського капіталу та потенціалу розвитку.

3. Для повного розкриття потенціалу людського капіталу в умовах постійних змін, потрібно перейти від масової стандартизації до масової унікальності, розглядаючи талант не як консолідований економічний ресурс, а як набір окремих особистостей, кожен з яких має різні потреби, можливості та потенціал і кожен може зробити унікальний внесок в економіку та суспільство. Продовження розвитку людського капіталу на основі моделі середини 20-го століття (стандартизованої освіти та роботі на все життя) є шляхом, що нарощує економічну небезпеку для реалізації людського капіталу. Поточні технологічні зміни та ринкові трансформації вимагають гнучкого мислення, швидкого та безперервного навчання та мобільності. Скорочення таких можливостей або повільне їх створення є ключовим чинником економічної небезпеки для людей.

4. Метою нової економічної теорії є формування теоретичних та практичних знань, необхідних для максимальної економічної безпеки, добробуту людини та особистого благополуччя всього людства, що відповідає загальним правам людини, культурному різноманіттю та цивілізаційним цінностям. В цій теорії створення багатства розглядається як запас, що посилює та забезпечує безпеку, добробут як потік та як стан, який залежить від взаємодії між внутрішніми та зовнішніми факторами.

5. Нова економічна теорія ґрунтується на передумові, що економіка є невід'ємною частиною більшого цілого, що охоплює всі галузі знань та соціальну діяльність. Економіка розглядається як складна, жива соціальна мережа людських відносин, що постійно розвивається, здатна до нескінченного розвитку та збагачення.

6. Існує необхідність інтеграції економічної та соціальної політики. Для цього важливо створити інституційні механізми, які б посередничали між економічним зростанням та суспільним розвитком. Окремі мережі безпеки не є продуктивними, їх не вистачить для забезпечення комплексу пов'язаних потреб сучасної людини.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Новий теоретичний базис економічної науки, врахування глобальних і національних викликів сьогодення, дозволяють сформулювати екосистему економічної безпеки, спроможну сек'юритизувати національну економіку саме від таких загроз, до яких є чутливим суспільство та окрема особистість, знайти компроміс між інтересами цілого та окремого, досягнувши в цьому стратегічної рівноваги та стійкості.

На сьогодні людиноорієнтований підхід залишається слабкоструктурованим та складним міждисциплінарним концептом, який повільно імплементується у системи забезпечення безпеки країн, випробовуючи внаслідок виникнення військових та гібридних конфліктів періодичний перехід від «широкого» («захисту від нужди») до «вузького» (захисту від страху). Обравши широкий людиноорієнтований підхід, та сформувавши відповідні стратегії, Україна долучилася до світової спільноти більшості країн, що підтримали гуманоцентричну модель реалізації публічної безпекової політики. Це також означає готовність взяти відповідальність із розробки відповідного інструментарію та адаптації існуючих інструментів сек'юритизації. Разом із тим, вірно встановлені пріоритети не гарантують свободу від помилок фрагментованості, несистемності та, відповідно, наявності «сліпих» плям у сформульованих завданнях. Маючи обмежений функціонал, окремі суб'єкти публічної політики потребують інтегрованих зусиль із вирішення ключових проблем та зниження загроз, розширення можливостей громадян України у сфері життєво важливого ядра. Актуальним є і пошук перетину парадигми економічної безпеки і розвитку людського капіталу, інклюзивного економічного розвитку, які поки ще залишаються для України в більшій мірі науковими абстракціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Annan K., Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia. Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382. URL: <https://www.un.org/press/en/2000/20000508.sgsm7382.doc.html>.
2. Thomas C. Global Governance, Development and Human Security: The Challenge of Poverty and Inequality. *Human Security in The Global Economy*. London: Pluto Press, 2000, p. 3.
3. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), "Income inequality and labour income share in G20 countries: Trends, Impacts and Causes", Prepared for the G20 Labour and Employment Ministers Meeting and Joint Meeting with the G20 Finance Ministers, Ankara, Turkey, 3-4 September 2015. URL: <https://www.oecd.org/g20/topics/employment-and-social-policy/Income-inequality-labour-income-share.pdf>
4. Krause E., Sawhill I. Seven Reasons to Worry About the American Middle Class, Social Mobility Memo, June 5, 2018. URL: <https://www.brookings.edu/blog/social-mobility-memos/2018/06/05/seven-reasons-to-worry-about-the-american-middle-class/>.
5. Huwart J.-Y., Verdier L. The 2008 Financial Crisis – a Crisis of Globalisation? *Economic Globalisation: Origins and Consequences*, OECD Publishing, Paris, 2013. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264111905-9-en.pdf?expires=1630936471&id=id&accname=guest&checksum=98E31452B4C8E0EDA9464AD2898A83B9>.
6. Stiglitz J. *People, Power and Profits*, London: Allen Lane, 2019.
7. Edelman. 2017 Edelman Trust Barometer, Global Annual Study. URL: <http://www.edelman.com/trust2017/>.
8. Samans R., Davis N. Advancing Human-Centred Economic Progress in the Fourth Industrial Revolution. A Leadership Agenda for G20 Governments. World Economic Forum, 2017, p. 9. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Advancing_Human_Centred_Economic_Progress_WP_2017.pdf

9. Kerr P. The Evolving Dialectic between State-Centric and Human-Centric Security. 2003. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156615473.pdf>
10. Krause K., Theorizing security, state formation and the “Third World” in the post-Cold War world. *Review of International Studies*, Volume 24, Issue 1, January 1998, p. 126.
11. Buzan, ‘Human security: What it means’, p.8
12. Khong Y. F. Human security: a Shotgun Approach to Alleviating Human Misery? *Global Governance*. Vol. 7, No. 3 (July–Sept. 2001), P. 235. URL: <https://www.jstor.org/stable/27800301>
13. Bosold D., Werthes S. Human Security in Practice: Japanese and Canadian experiences. *Internationale Politik und Gesellschaft*, no. 1, 2005, pp. 84–10
14. Floyd R. Human Security and the Copenhagen School’s Securitization Approach: Conceptualizing Human Security as a Securitizing Move. *Human Security Journal*, vol. 5, no. 37, 2007, pp. 38–49.
15. Hampson F. The Many Meanings of Human Security. In F. Hampson and J. Daudelin (eds.). *Madness in the Multitude*. Toronto: Oxford University Press. 2001, 216 p.
16. Nef J. Human Security and Mutual Vulnerability: the Global Political Economy of Development and Underdevelopment. Canada: International Development Research Centre, 1999. URL: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/21995/IDL-21995.pdf?sequence=5&isAllowed=y>.
17. Nagan Winston P. The Concept, Basis and Implications of Human-Centered Development. *Cadmus Journal*. Volume 3 - Issue 1, October 2016. URL: <http://cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol3issue1/cadmus-v3-i1-human-centered-development-wnagan-reprint.pdf>
18. Buzan B. Peoples, States and Fear, Brighton:Wheatsheaf; Ullman, R., «Redefining Security», *International Security*, Vol. 8, no. 1, 1983, pp. 129-153; Jahn E., Lemaitre P., Waever O., *Concepts of Security. Problems of Research on Non-Military Aspects*, Copenhagen Papers no. 1, 1987. Copenhagen:Cnetre for Peace and Conflict Research; Nye J.S. and Lynn-Jones S.M., «International Security Studies», *International Security*, Vol.12, no. 4, 1988. pp. 5-27.
19. Mahbub ul-Haq. Global governance for human security, in Tehranian, ed., *Worlds apart*, p. 83.
20. Jensen F. The Practice of Human Security Theory. A case study of US and EU policy in the middle East and North Africa, 2006.
21. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини – безпека країни, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020
22. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021
23. Стратегія людського розвитку, затверджена Указом Президента України від 2 червня 2021 року №225/2021
24. Buzan, B. 1991. *Peoples, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Essex: Longman.
25. Buzan B., Waever O., de Wilde J. *Security. A New Framework For Analysis*, Boulder/London: Lyenne Rienner, 1998. 237 p.
26. Alkire A. Conceptual Framework for Human Security. *CRISE Working Paper*, no. 2, 2003, p. 13.
27. Thakur R. Human security regimes, in Tow, Thakur and Hyun, eds, *Asia’s emerging regional order*, p. 231.

28. Hampson F.O., Daudelin J., Hay J.B., Martin T., Reid H. *Madness in the Multitude: Human Security and World Disorder*. Ottawa 2002. p. 4.
29. Hampson, F. 2001. 'The Many Meanings of Human Security', in F. Hampson and J. Daudelin, eds, *Madness in the Multitude*. Toronto: Oxford University Press.
30. UNDP. Human development report 1994. United Nations Development Programme, 1994), New York. Available at: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf.
31. Commission on Human Security, *Human Security Now: Protecting and empowering people*. Report of the Commission on Human Security, 2003. Available at: <https://reliefweb.int/report/world/human-security-now-protecting-and-empowering-people>
32. UN General Assembly. World Summit Outcome : resolution / adopted by the General Assembly, 24 October 2005, A/RES/60/1. URL: <https://www.refworld.org/docid/44168a910.html>.
33. Khong Y. Human security: A shotgun approach to alleviating human misery?, *Global Governance* 7(3) 2001, pp. 231–6
34. World Economic Forum, Global Agenda Council on Values, "A New Social Covenant", 23-27 January 2013. Available at http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC_Values_2013.pdf
35. Nagan W. The Concept, Basis and Implications of Human-Centered Development, World Academy of Art & Science; Sam T. Dell Research Scholar of Law, University of Florida, Gainesville, USA
36. Quality of life indicators - measuring quality of life. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety#General_overview
37. Thakur R. The United Nations and Human Security: Incoherent Concept or Policy Template?, open lecture on the premises of Altes Rathaus Bonn Markt, Bonn International Centre of Conversion (BICC) and the Bonner Freundeskreis Vereinte Nationen, 2006, 9 March. Available at: http://www.bicc.de/events/vortraege_2006/thakur.pdf, p. 3.
38. Quest for a New Paradigm in Economics A Synthesis of Views of the New Economics: Working Group. Available at: <http://cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol3issue2/Reprint-Cadmus-V3-I2-New-Paradigm-Economics-GJacobs-MSwilling-et-al.pdf>

REFERENCES

1. Annan, K. (2000). Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia. Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10,. Press Release SG/SM/7382. URL: <https://www.un.org/press/en/2000/20000508.sgsm7382.doc.html>.
2. Thomas, C. (2000) Global Governance, Development and Human Security: The Challenge of Poverty and Inequality. *Human Security in The Global Economy*. London: Pluto Press. p. 3.
3. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2015), "Income inequality and labour income share in G20 countries: Trends, Impacts and Causes", Prepared for the G20 Labour and Employment Ministers Meeting and Joint Meeting with the G20 Finance Ministers, Ankara, Turkey, 3-4 September. URL: <https://www.oecd.org/g20/topics/employment-and-social-policy/Income-inequality-labour-income-share.pdf>

4. Krause, E., Sawhill, I. (2018) Seven Reasons to Worry About the American Middle Class, Social Mobility Memo, June 5. URL: <https://www.brookings.edu/blog/social-mobility-memos/2018/06/05/seven-reasons-to-worry-about-the-american-middle-class/>.
5. Huwart, J.-Y., Verdier, L. (2013) The 2008 Financial Crisis – a Crisis of Globalisation? *Economic Globalisation: Origins and Consequences*, OECD Publishing, Paris. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264111905-9-en.pdf?expires=1630936471&id=id&accname=guest&checksum=98E31452B4C8E0EDA9464AD2898A83B9>.
6. Stiglitz, J. (2019) *People, Power and Profits*, London: Allen Lane.
7. Edelman (2017) Edelman Trust Barometer, Global Annual Study. URL: <http://www.edelman.com/trust2017/>.
8. Samans, R., Davis, N. (2017) Advancing Human-Centred Economic Progress in the Fourth Industrial Revolution. A Leadership Agenda for G20 Governments. World Economic Forum, p. 9. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Advancing_Human_Centred_Economic_Progress_WP_2017.pdf
9. Kerr, P. (2003) The Evolving Dialectic between State-Centric and Human-Centric Security. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156615473.pdf>
10. Krause, K. (1998), Theorizing security, state formation and the “Third World” in the post-Cold War world. *Review of International Studies*, Volume 24, Issue 1, January, p. 126.
11. Buzan, B. (1991) Human security: What it means, p.8
12. Khong, Y. F. (2001) Human security: a Shotgun Approach to Alleviating Human Misery? *Global Governance*. Vol. 7, No. 3 July–Sept., P. 235. URL: <https://www.jstor.org/stable/27800301>
13. Bosold, D. Werthes S. (2005) Human Security in Practice: Japanese and Canadian experiences. *Internationale Politik und Gesellschaft*, no. 1, pp. 84-10
14. Floyd, R. (2007) Human Security and the Copenhagen School’s Securitization Approach: Conceptualizing Human Security as a Securitizing Move. *Human Security Journal*, vol. 5, no. 37, pp. 38–49.
15. Hampson, F. (2001) The Many Meanings of Human Security. In F. Hampson and J. Daudelin (eds.). *Madness in the Multitude*. Toronto: Oxford University Press, 216 p.
16. Nef, J. (1999) Human Security and Mutual Vulnerability: the Global Political Economy of Development and Underdevelopment. Canada: International Development Research Centre. URL: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/21995/IDL-21995.pdf?sequence=5&isAllowed=y>.
17. Nagan, W. P. (2016) The Concept, Basis and Implications of Human-Centered Development. *Cadmus Journal*. Volume 3 - Issue 1, October. URL: <http://cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol3issue1/cadmus-v3-i1-human-centered-development-wnagan-reprint.pdf>
18. Buzan B. (1983) Peoples, States and Fear, Brighton: Wheatsheaf; Ullman, R., «Redefining Security», *International Security*, Vol. 8, no. 1, , pp. 129-153.
19. Mahbub ul-Haq (1998). Global governance for human security, in Tehranian, ed., *Worlds apart*, p. 83.
20. Jensen, F. (2006) The Practice of Human Security Theory. A case study of US and EU policy in the middle East and North Africa.
21. Strategiya nacional'noyi bezpeky` Ukrayiny`. Bezpeka lyudy`ny` – bezpeka krayiny`, zatverdzhena Ukazom Prezy`denta Ukrayiny` vid 14 veresnya 2020 roku № 392/2020

22. Strategiya ekonomichnoyi bezpeky` Ukrayiny` na period do 2025 roku, zatverdzhena Ukazom Prezy`denta Ukrayiny` vid 11 serpnia 2021 roku № 347/2021
23. Strategiya lyuds`kogo rozvy`tku, zatverdzhena Ukazom Prezy`denta Ukrayiny` vid 2 chervnya 2021 roku №225/2021
24. Buzan, B. 1991. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Essex: Longman.
25. Buzan, B., Waever O., de Wilde, J. (1998) Security. A New Framework For Analysis, Boulder/London: Lynne Rienner. 237 p.
26. Alkire, A. (2003) Conceptual Framework for Human Security. *CRISE Working Paper*, no. 2, p. 13.
27. Thakur, R. Human security regimes, in Tow, Thakur and Hyun, eds, Asia's emerging regional order, p. 231.
28. Hampson, F.O., Daudelin, J., Hay, J.B., Martin, T., Reid, H. (2002) Madness in the Multitude: Human Security and World Disorder. Ottawa. p. 4.
29. Hampson, F. (2001). 'The Many Meanings of Human Security', in F. Hampson and J. Daudelin, eds, Madness in the Multitude. Toronto: Oxford University Press.
30. UNDP. Human development report 1994. United Nations Development Programme, 1994), New York. Available at: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf.
31. Commission on Human Security (2003), *Human Security Now: Protecting and empowering people*. Report of the Commission on Human Security. Available at: <https://reliefweb.int/report/world/human-security-now-protecting-and-empowering-people>
39. UN General Assembly. World Summit Outcome : resolution / adopted by the General Assembly, 24 October 2005, A/RES/60/1. URL: <https://www.refworld.org/docid/44168a910.html>.
40. Khong, Y. (2001) Human security: A shotgun approach to alleviating human misery?, *Global Governance* 7(3), pp. 231–6
41. World Economic Forum, Global Agenda Council on Values, "A New Social Covenant", 23-27 January 2013. Available at http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC_Values_2013.pdf
42. Nagan, W. The Concept, Basis and Implications of Human-Centered Development, World Academy of Art & Science; Sam T. Dell Research Scholar of Law, University of Florida, Gainesville, USA
43. Quality of life indicators - measuring quality of life. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety#General_overview
44. Thakur, R. (2006) The United Nations and Human Security: Incoherent Concept or Policy Template?, open lecture on the premises of Altes Rathaus Bonn Markt, Bonn International Centre of Conversion (BICC) and the Bonner Freundeskreis Vereinte Nationen, 9 March. Available at: http://www.bicc.de/events/vortraege_2006/thakur.pdf, p. 3.
45. Quest for a New Paradigm in Economics A Synthesis of Views of the New Economics: Working Group. Available at: <http://cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol3issue2/Reprint-Cadmus-V3-I2-New-Paradigm-Economics-GJacobs-MSwilling-et-al.pdf>

Щерб І.

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ ЧЕЛОВЕКООРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В СИСТЕМУ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Определены основные характеристики человекоориентированного подхода в сфере экономической безопасности. Выделено комплекс характеристик, приобретают особую актуальность в эпоху четвертой научной революции и новой экономики и должны быть учтены при имплементации в публичную политику государства. Систематизированы основные взгляды на трактовку безопасности в контексте человекоцентричного подхода. Обосновано, что элемент безопасности, который характеризует «свободу от нужды» отождествляется с экономической безопасностью страны, имеет фокус на человека. Доказано, что такая безопасность неразрывно ассоциируется со «свободой выбора» или возможностями для развития, ценностями и защитой жизненно важного ядра. Очерчены основные положения новой экономической теории, являющиеся комплементарными с человекоориентированным подходом к экономической безопасности страны. Дана оценка внедренным стратегиям из основных направлений национальной безопасности Украины. Обосновано необходимость поиска пересечения парадигмы экономической безопасности и развития человеческого капитала, инклюзивного экономического развития.

Ключевые слова: экономическая безопасность, человекоориентированный подход, инклюзивный экономический рост, публичная политика

I. Shcherb

IMPLEMENTATION OF HUMAN-ORIENTED APPROACH INTO THE SYSTEM OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF A COUNTRY

The main characteristics of the human-centered approach in the field of economic security are identified, that become especially relevant in the era of the fourth scientific revolution and the new economy, which must be taken into account when implementing in public policy. Basic views on understanding security in accordance with a human-centered approach. It is substantiated that the security element that characterizes "freedom from need" is identified with the economic security of a country that has a focus on people. Such security has been shown to be inherently associated with "freedom of choice" or development opportunities, values, and the protection of a vital core. The main provisions of the New Economic Theory, which are complementary to the human-oriented approach to economic security of the country, are indicated. The qualification of the implemented strategies in the main areas of national security of Ukraine had done. The necessity of finding the intersection of the paradigm of economic security and development of human capital, inclusive economic development is underlined.

Keywords: economic security, human-centered approach, inclusive economic growth, public policy